

30-05-2023

Redegørelse for Fjernvarme Fyns brug af arbejdsklausuler

Udarbejdet af Fjernvarme Fyn og
Odense Kommune

1 Resume

Denne redegørelse om brug af arbejdsklausuler hos Fjernvarme Fyn er udarbejdet i samarbejde mellem Fjernvarme Fyn og Odense Kommune.

Redegørelsen er baseret på interviews af formandskabet for Fjernvarme Fyns bestyrelse og af Chefgruppen¹ hos Fjernvarme Fyn kombineret med mødeoplysninger fra Odense Kommune. Den administrerende direktør og tidligere indkøbschefer er ikke blevet interviewet, men den administrerende direktør har haft lejlighed til at komme med skriftlige bemærkninger til redegørelsen (bilag 6). Redegørelsen dækker over perioden fra 2015 og frem til 31. marts 2023.

1.1 Brug af arbejdsklausuler

Fjernvarme Fyn har brugt arbejdsklausuler i hele perioden fra 2015. Men først fra 28. marts 2023 har disse haft samme ordlyd som Odense Kommunes klausul. Forskellen indtil da har ikke omhandlet leverandørens forpligtigelse til at lønne efter overenskomstlignede forhold. Den har derimod omhandlet de kontraktmæssige værktøjer, som Fjernvarme Fyn har kunnet benytte. Her har den primære forskel været, at Fjernvarme Fyn ved leverandørens overtrædelse kun har kunnet benytte, og har benyttet, almindelige misligholdsbeføjelser i form af tilbageholdt betaling. Fjernvarme Fyn har til gengæld ikke kunnet pålægge leverandøren nogen bod og sanktionering.

Det har i perioden fremgået af Odense Kommunes ejerpolitik, at det var Odense Kommunes arbejdsklausuler, der skulle anvendes. Dette er således ikke blevet efterlevet fuldt ud af Fjernvarme Fyn hvad angår den fulde ordlyd af arbejdsklausulen.

Odense Kommune oplyser, at der har været møder mellem Odense Kommunes Kontrolenhed og Indkøbsafdelingen ved Fjernvarme Fyn i januar 2019. Her blev det bemærket, at Fjernvarme Fyns arbejdsklausul ikke var i overensstemmelse med kommunens. Det oplyses desuden, at dette blev gentaget på opstartsmøde mellem Kontrolenheden og hhv. en Fjernvarme Fyn medarbejder og ekstern projektleder i april 2022 i forbindelse med kontrol af Bioblok 2 projektet.

På økonomiudvalgsmødet d. 8. juni 2022, hvor både Fjernvarme Fyns administrerende direktør samt formanden deltog, var arbejdsklausulerne på dagsordenen. Her blev det fra Odense Kommune konstateret, at der var et væsentligt misforhold mellem Odense Kommunes og Fjernvarme Fyns arbejdsklausul samt, at dette skulle rettes uden ugrundet ophold. Det fremgår af oplysninger fra Odense Kommune og fra interview af formanden, at den administrerende direktør på mødet tilkendegiver, at der er en uoverensstemmelse, og at der vil blive rettet op på denne.

Da det i forbindelse med Økonomiudvalgsmødet den 8. juni 2022 står klart for Fjernvarme Fyn, at der skal rettes op på indholdet af arbejdsklausulen, tilgår opgaven Indkøbsafdelingen. Afdelingen får det indtryk, at tilpasningen af arbejdsklausulen kan løses i forbindelse med Odense Kommunes igangværende revision af arbejdsklausulen. Derfor opdateres Fjernvarme Fyns arbejdsklausul ikke omgående til den fulde ordlyd. Det kan enten skyldes, at afdelingen ikke er informeret eller, at den har misforstået, at dette var aftalt. I det videre forløb handler Indkøbsafdelingen ud fra denne antagelse frem til 28. marts 2023, hvor den fulde ordlyd implementeres på baggrund af Økonomiudvalgsmødet den 22. marts 2023.

---

¹ Chefgruppen er de chefer, der har direkte reference til den administrerende direktør

På Økonomiudvalgsmødet den 8. december 2022 orienterer Fjernvarme Fyn om arbejde med og kontrol af arbejdsklausuler. Odense Kommune har ikke en opfattelse på mødet af, at arbejdsklausulen stadig ikke har samme ordlyd som Odense Kommunes arbejdsklausul.

Det har i hele perioden frem til ultimo marts 2023 været den generelle antagelse i Chefgruppen hos Fjernvarme Fyn, at virksomhedens arbejdsklausuler var i overensstemmelse med Odense Kommunes ejerpolitik. Den konkrete ordlyd af arbejdsklausulerne har ikke været behandlet i Chefgruppen.

Som konsekvens af ændringen i arbejdsklausulen den 28. marts 2023 foregår der nu et større arbejde hos Fjernvarme Fyn med at få leverandører til at tiltræde de reviderede vilkår. De foreløbige resultater af dette arbejde er blandede. Et flertal af leverandørerne accepterer de reviderede vilkår, mens der for nogle leverandører sker forhandlinger. Enkelte, men vigtige, leverandører afviser at tiltræde.

1.2 Kontrol af arbejdsklausuler

Fjernvarme Fyn har i perioden fra 2015 til 31. marts 2023 gennemført kontroller på ét projekt, hvor der er indsamlet løndokumentation. Kontrollerne gjaldt underleverandører hos Andritz Oy, som er hovedleverandør på Bioblok 2-projektet. Bioblok 2-projektet har et samlet budget på ca. 1 mia. d.kr, hvoraf Andritz Oys kontraktsum udgør ca. 0,4 mia. d. kr.

Kontrollerne blev påbegyndt efter beslutning af den administrerende direktør. Baggrunden var en risikovurdering gennemført i projekteringsfasen. Risikovurderingen anbefalede en stikprøvekontrol af 2 virksomheder. De konkrete kontroller blev igangsat med bistand fra Odense Kommunes kontrolenhed og omfattede 3 underleverandører.

Da det stod klart, at der var uoverensstemmelser i de 3 forhold, blev Andritz Oy bedt om at indføre en egenkontrol. De øvrige kontroller blev derfor gennemført af Andritz via et advokatfirma, de selv betalte. Denne model blev valgt, fordi det var Andritz Oys forpligtigelse at dokumentere overholdelse af arbejdsklausulen. Og derfor skulle Andritz Oy selv bære den økonomiske byrde ved kontrollen.

Ved vurderingen af om der skulle udføres kontrol, har Fjernvarme Fyn benyttet sig af samme fremgangsmåde, som virksomheden generelt anvender ved kontrol af ydelser i projekter; herunder også for andre forhold end dem der er omfattet af arbejdsklausuler. Denne metode har ikke givet anledning til, at der tidligere er blevet gennemført dokumentkontrol i hverken andre projekter eller hos andre hovedleverandører i bioblok-projektet.

Set i bakspejlet er det klart for Fjernvarme Fyn, at mængden af gennemførte kontroller ikke lever op til den hensigt, der er i ejerpolitikken.

1.3 Resultat af kontroller

Resultaterne af disse kontroller er ikke færdige på nuværende tidspunkt. Status er, at der ud af de 12 undersøgte virksomheder er fundet fejl hos 9. Størrelsen af fejlene varierer fra få tusinde kroner og op til flere hundrede tusinde kroner pr virksomhed. På nuværende tidspunkt er der samlet blevet udbetalt ekstra 1,5 million kroner til underleverandørernes medarbejdere. Og der er forhandlinger om yderligere udbetalinger.

Det er forventningen, at kontrolprocessen og de efterfølgende forhandlinger medfører, at alle, der har arbejdet for Fjernvarme Fyn, får deres retmæssige løn.

Der kan på nuværende tidspunkt ikke gives yderligere oplysninger, da dette kan påvirke forhandlingerne.

1.4 Fremadrettede tiltag

I lyset af ovenstående står det klart for Fjernvarme Fyn, at der skal gennemføres en række tiltag. Disse skal overordnet sikre:

1. Tæt dialog med ejere om ejerpolitikken og klausuler
2. En fast procedure for kontrol af arbejdsklausuler
3. Forebyggende arbejde i forhold til både nuværende og kommende leverandører, så risikoen for overtrædelse af arbejdsklausuler minimeres

Ad.1

Fjernvarme Fyn og Odense Kommune vil fremadrettet sikre en tættere dialog om ejerpolitikken og den præcise ordlyd og fortolkning af klausulerne.

Redegørelsen er afgrænset til perioden frem til d. 31. marts 2023. Hvis der efter implementeringen af den fulde ordlyd, som blev gennemført d. 28. marts 2023, viser sig konkrete udfordringer med leverandører i forhold til at tiltræde klausulen, vil Fjernvarme Fyn orientere Odense Kommune.

Fjernvarme Fyn vil også fremadrettet bidrage til de generelle revisioner af klausulerne.

Odense Kommune vil fremadrettet sikre, at Fjernvarme Fyns formandskab bliver orienteret, hvis Odense Kommune konstaterer eller har begrundet mistanke om, at Fjernvarme Fyn, trods dialog og skriftlig opfordring fra Odense Kommune til den administrerende direktør, ikke retter op på forhold, som efter Odense Kommunes opfattelse er i strid med dens ejerpolitik.

Ad. 2

Fjernvarme Fyn har ved gennemførelse af kontroller anvendt de procedurer, herunder risikovurdering, som bliver anvendt for projekter generelt. Fjernvarme Fyn mener overordnet, at dette er den korrekte tilgang. Men der bør udarbejdes en kontrolprocedure for arbejdsklausuler specifikt, som støtter til de enkelte projekters styregrupper. Og frekvensen af kontrolforanstaltninger skal øges væsentligt.

Ad.3

Det væsentligste formål med arbejdsklausuler er at sikre løn og arbejdsvilkår, som ikke er mindre gunstige end de tilsvarende kollektive overenskomster. Fjernvarme Fyn kan konstatere, at det ikke er tilstrækkeligt at sikre dette med klausuler i kontrakterne. Der skal være øget fokus på en tydelig dialog med, og kontrol af, leverandører og deres underleverandører.

Arbejdet med det konkrete indhold og med gennemførelsen af disse tiltag har høj prioritet Fjernvarme Fyn.

For at gennemføre ovenstående vil der blive afsat dedikerede ressourcer. Målet vil være, i samarbejde med en nedsat styregruppe, at sikre, at der er den nødvendige fremdrift på de tre ovenstående punkter; herunder især at overholdelse af de specifikke klausuler, som er nævnt i ejerpolitikken, bliver indarbejdet i Fjernvarme Fyns allerede etablerede arbejdsmetoder.

Indhold

1	Resume.....	1
1.1	Brug af arbejdsklausuler.....	1
1.2	Kontrol af arbejdsklausuler.....	2
1.3	Resultat af kontroller.....	2
1.4	Fremadrettede tiltag.....	3
2	Baggrund og Kommissorium.....	5
3	Metode og afgrænsning.....	6
3.1	Anvendte metoder til dataindsamling.....	6
3.2	Afgrænsning.....	6
4	Brug af arbejdsklausuler.....	7
4.1	Hvilke klausuler har været anvendt.....	7
4.2	Omfanget af kontrakter.....	8
4.3	Den organisatoriske forankring af klausuler.....	8
4.4	Perioden før 8. juni 2022.....	9
4.4.1	Oplysninger fra Odense Kommune.....	9
4.4.2	Oplysninger fra chefgruppen.....	9
4.4.3	Oplysninger fra formandskabet.....	10
4.5	Perioden fra 8. juni 2022.....	10
4.5.1	Oplysninger fra Odense Kommune.....	10
4.5.2	Oplysninger fra chefgruppen.....	11
4.5.3	Oplysninger fra formandskabet.....	11
4.6	Sammenfatning.....	12
5	Kontrol af klausuler.....	13
5.1	Kontraktgrundlaget.....	13
5.2	Gennemførte kontroller.....	13
5.3	Udtagelse til kontrol generelt.....	13
5.4	Udtagelse af Andritz til kontrol.....	14
5.5	Sammenfatning.....	15
6	Resultater af kontroller.....	16
6.1	Anvendte metoder.....	16
6.2	Resultater.....	17
7	Fremadrettede tiltag.....	18

Redegørelse om brug af arbejdsklausuler

2 Baggrund og Kommissorium

Denne redegørelse er skrevet på baggrund af et kommissorium, som er udarbejdet i fællesskab mellem Odense Kommune og Fjernvarme Fyn. Formålet med redegørelsen er at afdekke de faktiske omstændigheder ved Fjernvarme Fyns brug af Odense Kommunes arbejdsklausul samt at beskrive eventuelle fremadrettede tiltag.

Kommissoriet er vedlagt som bilag 1.

3 Metode og afgrænsning

I det følgende redegøres der for de anvendte metoder til dataindsamling og for de afgrænsninger, der er gjort i forhold til redegørelsens omfang.

3.1 Anvendte metoder til dataindsamling

Ved dataindsamlingen til redegørelsen er der primært brugt interviews af Fjernvarme Fyns Chefgruppe² samt af formandskabet for virksomhedens bestyrelse; det vil sige formand og næstformand for Fjernvarme Fyns bestyrelse gennem de senere år. Derudover er der indhentet oplysninger fra Odense Kommune om afholdte økonomiudvalgsmøder og om det tidligere forløb (bilag 4).

I de gennemførte interviews er der også stillet spørgsmål til den interviewedes forslag til det fremadrettede arbejde. Interviews er gennemført af Fjernvarme Fyn.

3.2 Afgrænsning

Den præcise afgrænsning er oplyst i kommissoriet (bilag 1). Herunder uddrages hovedelementerne i afgrænsningen.

Redegørelsen er afgrænset til at gælde Fjernvarme Fyns brug af Odense Kommunes arbejdsklausul.

Tidsmæssigt begrænses redegørelsen til perioden fra 2015 til den 31. marts 2023 med hovedfokus på nyere forhold.

Redegørelsens omfang afgrænses til følgende tre overordnede spørgsmål:

- Brug af klausuler – bagud og fremadrettet
- Kontrol af klausuler – bagud og fremadrettet
- Resultat af kontroller og opfølgning

Redegørelsen er udarbejdet på et organisatorisk niveau. Det har givet anledning til en naturlig afgrænsning af den interviewede personkreds til at gælde de ledere, som indgår i Fjernvarme Fyns Chefgruppe samt bestyrelsens formandskab.

Det havde været naturligt også at interviewe den administrerende direktør. Dette er imidlertid fravalgt på grund af dennes sygdommelding under redegørelsens udarbejdelse. Dog har den administrerende direktør har mulighed for at komme med skriftlige bemærkninger til redegørelsen (bilag 6).

Herudover havde det været relevant at gennemføre interviews med tidligere indkøbschefer, Dette har ikke været muligt, da disse har forladt Fjernvarme Fyn.

Det vurderes, at dataindsamlingsmetoden har givet et godt grundlag for at konkludere om det faktiske hændelsesforløb. Dog kan der være væsentlige huller i den tilgængelige viden pga. der ikke er udført interviews af den administrerende direktør og tidligere indkøbschefer. Det gælder især i forhold til årsagerne til hændelsesforløbet

---

² Chefgruppen er de chefer, der har direkte reference til den administrerende direktør

4 Brug af arbejdsklausuler

I det følgende findes en kort beskrivelse af, hvordan brugen af arbejdsklausuler i praksis har fungeret. Ligeledes beskrives det, hvordan den organisatoriske opbygning omkring brugen af klausuler har været.

4.1 Hvilke klausuler har været anvendt

Det kan konstateres, at Fjernvarme Fyn har haft arbejdsklausuler som en del af sine standardbetingelser for arbejde på Fjernvarme Fyns lokationer i hele perioden fra 2015 og frem til den 31. marts 2023. Disse standardklausuler har i perioden gennemgået flere revisioner fra den oprindelige version over revision A, B og C. Arbejdsklausulen er ikke blevet ændret under nogle af disse revisioner. Og den har derfor været identisk med den oprindelige version frem til revision D, som blev indført den 28/3-2023. Disse versioner har ikke indeholdt bodsbestemmelser og har ikke været identiske med Odense Kommunes arbejdsklausul. Ved revision D blev der indført en arbejdsklausul, som er identisk med Odense Kommunes.

Der er i perioden anvendt arbejdsklausuler i alle kontrakter, hvor Fjernvarme Fyns standardbetingelser har været gældende. Der er følgende undtagelser, hvor Fjernvarme Fyns standardbetingelser for arbejde på virksomhedens lokationer ikke er gældende eller kun er delvist gældende:

- Leverandøraftaler hvor der ikke udføres arbejde på Fjernvarme Fyns lokationer; for eksempel leverancer af fjernvarmerør
- Mindre ydelser kaldet "skaffeordrer" som typisk er udført af lokale leverandører. Det gælder for eksempel mindre håndværksmæssige opgaver. Disse ydelser er mindre end 100.000 kr.
- Aftaler hvor der er debat om standardbetingelserne.

For det tredje punkt opstår der jævnligt forhandlinger med leverandører om standardbetingelserne (det gælder cirka 5% af de større kontrakter). Der er ikke fundet nogen eksempler på, at arbejdsklausulen er fraveget. Det har derimod været andre forhold i standardbetingelserne, som har været til forhandling.

Der er i bilag 2 vedlagt den ordlyd, som er blevet brugt i version A, B og C fra 2015 og frem til 28/3-2023.

Revision D, som er identisk med Odense Kommunes arbejdsklausuler, er vedlagt som bilag 3

Det fremgår, at de to klausuler i bilag 2 og 3 adskiller sig ved, at der i revision D indgår følgende:

- En mere tydelig beskrivelse af den forventede dokumentation.
- Beskrivelse af kontrolforanstaltninger.
- Mulighed for at pålægge bod ved manglende dokumentation.
- Tydeligere sanktioner ved overtrædelse.
- Mulighed for at pålægge bod for overtrædelse af selve forpligtigelsen i arbejdsklausulen.

Revision D giver således Fjernvarme Fyn flere kontraktmæssige værktøjer: Dels i forhold til at sikre den nødvendige dokumentation. Og dels til at pålægge en leverandør en bod for at misligholde sin forpligtelse.

Sanktionsmulighederne har været de almindelige misligholdelsesbeføjelser, hvor især muligheden for tilbagehold af betaling er relevant.

4.2 Omfanget af kontrakter

Omfanget af kontrakter i perioden er stort, da der grundet virksomhedens karakter indgås aftaler med mange leverandører. Alene i 2022 er der indgået over 400 aftaler med enkeltleverandører. Og i perioden siden 2015 er der indgået mere end 3.000 aftaler. Gennem de senere år har de store kontrakter (på over 5 mio. kr.) antalsmæssigt ligget mellem 15-25 styk årligt. Aftaler indgås både for at understøtte den daglige drift, gennemføre forbedringsprojekter på eksisterende anlæg, bygge nye anlæg samt i forbindelse med distribution o.a.

I alle kontrakter har der været anvendt arbejdsklausuler med undtagelse af de i afsnit 4.1 nævnte undtagelser.

Som konsekvens af ændringen i arbejdsklausulen den 28. marts 2023 foregår der nu et større arbejde hos Fjernvarme Fyn med at få leverandører til at tiltræde de reviderede vilkår.

De foreløbige resultater af dette arbejde er blandede. Et flertal af leverandørerne accepterer de reviderede vilkår, mens der for nogle leverandører sker forhandlinger. Enkelte, men vigtige, leverandører afviser at tiltræde.

Da dette arbejde først er igangsat nu, hvor klausulen er ændret til den fulde ordlyd af Odense Kommunes arbejdsklausuler, er det på nuværende tidspunkt ikke muligt at give en mere fyldestgørende status.

4.3 Den organisatoriske forankring af klausuler

Udarbejdelsen af standardbetingelser og dermed arbejdsklausulen har i hele perioden hørt under Fjernvarme Fyns indkøbsfunktion, som har haft forskellig organisatorisk forankring.

Frem til januar 2019 var indkøbsfunktionen placeret i en indkøbsafdeling ledet af en indkøbschef med reference til den administrerende direktør.

I perioden fra februar 2019 og frem til april 2021 var indkøb opdelt efter funktioner, så rammeaftaler og lagerfunktionen var placeret under driftsledelsen, mens projektindkøb hørte under projektchefen og brændselsindkøb under driftsoptimering.

I maj 2021 blev indkøbsafdelingen etableret som selvstændig afdeling med en indkøbschef, der refererer til Fjernvarme Fyns kommercielle chef.

I januar 2023 opsiger indkøbschefen sin stilling til fratrædelse den 28. februar 2023. Funktionen varetages herefter af den kommercielle chef, indtil en nyansat indkøbschef tiltræder 1. juni 2023.

4.4 Perioden før 8. juni 2022

4.4.1 Oplysninger fra Odense Kommune

Følgende informationer, som er indhentet fra Odense Kommune, anses som væsentlige for den kommunikation, der er tilgået Fjernvarme Fyn i perioden før d. 8. juni 2022, hvor der blev afholdt Økonomiudvalgsmøde.

Den 18. december 2014 sender borgmesterforvaltningen efter byrådets godkendelse den 10. december 2014 en vedtaget ejerpolitik, der som bilag indeholder arbejdsklausulen.

Som forberedelse af Fjernvarme Fyns ordinære årlige foretræde for Økonomiudvalget fremsender borgmesterforvaltningen en mail den 11. oktober 2018, hvoraf det bl.a. fremgår, at:

"Derudover vil økonomiudvalget også gerne høre, hvordan I arbejder med og sikrer implementering og kontrol af de arbejds- og sociale klausuler, der allerede gælder for jer i forbindelse med jeres indkøb/indgåelse af tjeneste-, bygge- og anlægskontrakter."

Den 20. december 2018 sendes den endelige udgave af ejerpolitikken for 2019-2022 til Fjernvarme Fyn, hvori det fremgår, at man ønsker øget fokus på sociale og arbejdsklausuler:

"På selskabernes årlige foretræde for Økonomiudvalget skal selskaberne som fast tilbagevendende punkt redegøre for deres arbejde med overholdelse af sociale klausuler og arbejdsklausuler."

Af ovenstående står det klart, at ejerpolitikken, og herunder brugen af arbejdsklausuler, er sendt til Fjernvarme Fyn. Samt, at det er kommunikeret, at arbejdsklausuler er et væsentligt punkt i ejerpolitikken, som det forventes, at der bliver redegjort for.

I forbindelse med en dialog om Fjernvarme Fyns arbejdsklausul, har Odense Kommune oplyst den daværende indkøbschef om, at den anvendte arbejdsklausul ikke var i overensstemmelse med Odense Kommunes arbejdsklausul. Dialogen mellem Odense Kommune og den daværende indkøbschef fandt sted i perioden mellem den 24. november 2018 og frem til 18. januar 2019.

På et møde den 18. januar 2019 mellem Odense Kommune og Fjernvarme Fyn, som var repræsenteret ved den daværende indkøbschef, blev det fra Odense Kommunes side gjort tydeligt, at der ikke var overensstemmelse mellem de to klausuler. Indkøbschefen fratrådte primo februar 2019. Informationen fra dialogen og mødet den 18. januar 2019 er ikke gået videre i Fjernvarme Fyns organisation.

I forbindelse med et møde mellem Fjernvarme Fyn og Odense Kommunes kontrolenhed den 20. april 2022, hvor der indledes kontrol af 3 af Andritz's underleverandører, gøres en Fjernvarme Fyn medarbejder og en ekstern projektleder opmærksom på, at der er en anden ordlyd i Fjernvarme Fyns arbejdsklausul end i den, der er hos Odense Kommune.

Som bilag 4 er der vedlagt et notat fra Odense Kommune, der viser en række nedslagspunkter i forløbet.

4.4.2 Oplysninger fra chefgruppen

På baggrund af interviews med chefgruppen hos Fjernvarme Fyn står det generelt klart, at man har forventet, at der blev anvendt arbejdsklausuler ved indkøb der inkluderede arbejde på Fjernvarme Fyns lokationer eller ledningsnet. Det har også været antaget, at de anvendte

klausuler var i overensstemmelse med ejerpolitikken. På grund af forankringen i en indkøbsfunktion har det imidlertid ikke fyldt i dagligdagen hos flere af de interviewede.

Behandlingen af ejerpolitikken på chefgruppemøder er aldrig sket på et detaljeniveau, hvor man har forholdt sig til den specifikke ordlyd i arbejdsklausulen. Det har været antaget, at detaljerne i ejerpolitikken blev varetaget i de ressortområder, hvor de naturligt var placeret organisatorisk. Dette vil for arbejdsklausuler sige indkøbsafdelingen eller, alternativt, indkøbsfunktionen i den periode, hvor der ikke var en indkøbsafdeling.

Ordlyden af arbejdsklausuler har således ikke været diskuteret på chefgruppemøder; heller ikke når ejerpolitikken har været behandlet overordnet på et møde.

Chefgruppen er blevet orienteret om kontrolforløbet ift. etableringen af den nye Bioblok ved kontrakt med Andritz. Men dette har ikke omhandlet ordlyden i arbejdsklausulen.

Ingen af de interviewede chefer har deltaget i økonomiudvalgsmøder. Her er det kutyme, at kun den administrerende direktør og formandskabet, dvs. formand og næstformand for Fjernvarme Fyns bestyrelse, deltager.

4.4.3 Oplysninger fra formandskabet

Fordi det nuværende formandskab er tiltrådt d. 1. januar 2022, har formandskabet ikke deltaget på økonomiudvalgsmøder, hvor arbejdsklausuler har været på dagsorden, før d. 8. juni 2022. Formandskabet har i perioden op til 8. juni 2022 haft den opfattelse, at den anvendte arbejdsklausul levede op til de krav, der blev stillet i ejerpolitikken. Formandskabet er blevet orienteret om den igangværende kontrol i forbindelse med Bioblok 2-projektet af den administrerede direktør men ikke om det konkrete indhold af klausulerne.

4.5 Perioden fra 8. juni 2022

4.5.1 Oplysninger fra Odense Kommune

Det fremgår af oplysninger fra Odense Kommune, at arbejdsklausuler hos Fjernvarme Fyn har været på dagsordenen på økonomiudvalgsmøder henholdsvis:

- den 8. juni 2022 i forbindelse med medieomtalen af arbejdsvilkårene for medarbejdere hos leverandører vedr. Bioblok 2
- den 8. december 2022 i forbindelse med det årlige foretræde
- den 22. marts 2023 vedr. håndhævelse af arbejdsklausuler i forbindelse med arbejdet på Bioblok 2.

På økonomiudvalgsmødet d. 8. juni 2022, hvor den administrerende direktør og formanden deltog, og hvor arbejdsklausuler var på dagsorden, blev det konstateret, at der var et væsentligt misforhold mellem Odense Kommunes og Fjernvarme Fyns arbejdsklausul. Samt, at dette skulle rettes uden unødigt ophold omgående. Det fremgår af oplysninger fra Odense Kommune og gennem interview med formanden, at den administrerende direktør på mødet tilkendegiver, at der er en uoverensstemmelse. Samt, at der vil blive rettet op på dette.

I forlængelse af mødet den 8. juni 2022 sender Odense Kommune en mail til de øvrige fire selskaber omfattet af Odense Kommunes ejerpolitik. Heri bedes disse bekræfte, at de benytter Odense Kommunes arbejdsklausul med den fulde ordlyd. Der blev ikke sendt en mail til Fjernvarme Fyn, idet forventningen var, at den mundtlige kommunikation på mødet var så tydelig om dels, at Fjernvarme Fyn skal bruge Odense Kommunes arbejdsklausul i sin helhed

og dels, at Fjernvarme Fyn fremadrettet vil anvende arbejdsklausulen i sin helhed, at det ville være udtryk for en betydelig mistillid til Fjernvarme Fyn at afkræve virksomheden en sådan skriftlig bekræftelse.

D. 25. august 2022 deltager Indkøbschefen i møde omkring revision af Odense Kommunes arbejdsklausul. På mødet drøftes nuværende erfaringer ved brug af arbejdsklausulen. I mødet bliver Fjernvarme Fyn igen gjort opmærksom på vigtigheden af at anvende Odense Kommunes nuværende arbejdsklausul med den fulde ordlyd.

Fra mødet den 8. december 2022, som er et ordinært foretræde, fremgår det af dagsordenen, at Fjernvarme Fyn vil orientere om, hvordan de arbejder med, og sikrer, kontrol af arbejdsklausuler og af sociale klausuler.

Odense Kommune oplyser, at Fjernvarme Fyn orienterer om kontrolarbejdet, og at Fjernvarme Fyn deltager i den generelle opdatering af arbejdsklausulerne.

Der skelnes fra Odense Kommune mellem det generelle revisionsarbejde og kravet om at følge ejerpolitikken. Odense Kommune har således ikke en opfattelse på mødet den 8. december 2022 af, at arbejdsklausulen stadig ikke har samme ordlyd som Odense Kommunes arbejdsklausul.

Ved mødet anvendes en PowerPoint præsentation, de relevante dele heraf er vedlagt som bilag 5.

D. 14. marts 2023 kontakter kontorchefen for Udbud & Kontraktstyring telefonisk den administrerende direktør i Fjernvarme Fyn for at få afklaret, hvorvidt Fjernvarme Fyn har fået implementeret Odense Kommunes arbejdsklausul i sin fulde ordlyd, men får ikke klart svar.

4.5.2 Oplysninger fra chefgruppen

Det har i perioden fra 8. juni 2022 været klart for Fjernvarme Fyn, at der var en opgave med at tilpasse ordlyden i arbejdsklausulerne. Denne opgave har været håndteret i indkøbsafdelingen. Ud fra de tilgængelige oplysninger tyder det på, at opgaven er blevet håndteret ud fra den forståelse, at man først ville færdiggøre revisionsarbejdet af arbejdsklausulen i det samarbejde, der var indledt med Odense Kommune og herefter implementere den som en del af Fjernvarme Fyns standardbetingelser.

Sagen er ikke blevet behandlet på Chefgruppemøder.

Efter mødet i økonomiudvalget den 22. marts 2023 og den administrerende direktørs sygemelding, hvor Chefgruppen må overtage den administrerende direktørs opgaver, bliver det klart for Chefgruppen, at Odense Kommunes arbejdsklausul skal implementeres i sin fulde ordlyd. Dette sker den 28. marts 2023.

4.5.3 Oplysninger fra formandskabet

Formanden oplyser, at han på mødet den 8. juni 2022 blev klar over, at der var en uoverensstemmelse mellem Fjernvarme Fyns klausul og Odense Kommunes klausul. Formanden havde herefter den forståelse, at Fjernvarme Fyns administration ville gennemføre de nødvendige ændringer uden unødigt ophold.

Det samlede formandskab oplyser fra mødet den 8. december 2022, at der var en orientering om arbejdsklausuler. Men både formand og næstformand husker det som et punkt, der ikke blev brugt så megen tid på.

Det oplyses, at der på mødet blev vist en PowerPoint præsentation. Præsentationen indeholdt flere emner, herunder også arbejdsklausuler.

Af præsentationen fremgår det, at Fjernvarme Fyn deltager i et samarbejde om opdatering af arbejdsklausuler, og at denne opdatering, når den er klar, vil blive implementeret og evalueret. De relevante dele af præsentationen er vedlagt som bilag 5.

4.6 Sammenfatning

Fjernvarme Fyn har i hele perioden frem til 28. marts 2023 anvendt arbejdsklausuler, der ikke havde samme ordlyd som Odense Kommunes.

Det har i hele perioden frem til ultimo marts 2023 været den generelle antagelse i Chefgruppen hos Fjernvarme Fyn, at virksomhedens arbejdsklausuler var i overensstemmelse med Odense Kommunes ejerpolitik. Den konkrete ordlyd af arbejdsklausulerne har ikke været behandlet i Chefgruppen.

Da det i forbindelse med Økonomiudvalgsmødet den 8. juni 2022 står klart for Fjernvarme Fyn, at der skal rettes op på indholdet af arbejdsklausulen, tilgår opgaven Indkøbsafdelingen. Afdelingen får det indtryk, at tilpasningen af arbejdsklausulen kan løses i forbindelse med Odense Kommunes igangværende revision af arbejdsklausulen. Derfor opdateres Fjernvarme Fyns arbejdsklausul ikke omgående til den fulde ordlyd. Det kan enten skyldes, at afdelingen ikke er informeret eller, at den har misforstået, at dette var aftalt. I det videre forløb handler Indkøbsafdelingen ud fra denne antagelse frem til 28. marts 2023, hvor den fulde ordlyd implementeres på baggrund af Økonomiudvalgsmødet den 22. marts 2023.

På Økonomiudvalgsmødet den 8. december 2022 orienterer Fjernvarme Fyn om arbejde med og kontrol af arbejdsklausuler. Odense Kommune har ikke en opfattelse på mødet af, at arbejdsklausulen stadig ikke har samme ordlyd som Odense Kommunes arbejdsklausul.

5 Kontrol af klausuler

I det følgende beskrives, hvordan der er arbejdet med kontrol af arbejdsklausuler. Først beskrives grundlaget for kontrol samt de kontroller, der er gennemført. Til sidst beskrives det vurderingsgrundlag, der har været for at afgøre, om der skal gennemføres en kontrol.

5.1 Kontraktgrundlaget

Kontroller gennemføres på baggrund af kontraktgrundlaget mellem Fjernvarme Fyn og den relevante kontraktpart. Grundlaget har som beskrevet i afsnit 4 været Fjernvarme Fyns standardbetingelser. Heri gives der mulighed for kontrol, så kontraktparten skal udlevere relevant dokumentation til Fjernvarme Fyn for, at kontrollen kan gennemføres. Manglende udlevering af denne dokumentation udgør en væsentlig mangel og giver derved Fjernvarme Fyn ret til at benytte almindelige obligationsretlige sanktioner.

5.2 Gennemførte kontroller

Der har i perioden 2015 - 2023 været dialog mellem Fjernvarme Fyn og Kontrolenheden to gange om kontroller, men kun gennemført én kontrol af arbejdsklausuler, hvor der er blevet indkaldt dokumentation.

Kontrolenheden har i 2019 været i dialog med Fjernvarme Fyn om kontrol, der ikke ledte til en dokumentgennemgang.

Denne eneste kontrol, hvor der er indkaldt dokumenter, er således kontrollen i 2022-2023 af Andritz Oy's underleverandører i forbindelse med Bioblok 2-projektet. Bioblok 2-projektet har et samlet budget på ca. 1 mia. d.kr, hvoraf Andritz Oys kontraktsum udgør ca. 0,4 mia. d. kr.

Set i bakspejlet er det klart for Fjernvarme Fyn, at mængden af gennemførte kontroller ikke lever op til den hensigt, der er i ejerpolitikken.

Fjernvarme Fyn vil derfor i sin projektmetode og i indkøbsafdelingens leverandørstyring sikre en mere systematisk vurdering af risikoen for, om arbejdsklausulen overtrædes og på baggrund heraf beslutte, om der skal indledes kontroller.

Se afsnittet om fremadrettede tiltag.

5.3 Udtagelse til kontrol generelt³

Fjernvarme Fyn kontrollerer som udgangspunkt mange forhold i de indgåede kontrakter, hvilket typisk drejer sig om, hvorvidt den tekniske leverance er udført korrekt kvalitets- og tidsmæssigt. Dette arbejde styres af projektlederen på vegne af projektets styregruppe. Kontroller gennemføres enten ud fra de risikovurderinger, der er lavet i projekteringsfasen eller de konkrete observationer, der gøres i forbindelse med gennemførelsen af projektet.

---

³ Der vil naturligvis også i projekter blive gennemført kontroller, der ikke er baseret på en vurdering eller mistanke. Dette kan være lovbestemte kontroller, kontroller aftalt i kontrakten etc. Denne typer kontroller er ikke relevante for redegørelsen.

Det er samme model, der er anvendt ved kontrol af arbejdsklausuler. Det vil sige, at der indledes en kontrol i to tilfælde:

1. Hvis der i projektet er identificeret en særlig risiko for, at et væsentligt element i kontrakten misligholdes.
2. Hvis der i projektet opstår en konkret mistanke om, at et væsentligt element i kontrakten misligholdes.

Ved risikobestemte kontroller er det normal fremgangsmåde at foretage stikprøver og på baggrund af resultatet at tage beslutninger om udvidelse af kontrollen. Ved konkret mistanke er det den konkrete mistanke, der undersøges. Beslutninger om udvidelse af kontroller træffes her på baggrund af dette.

Der har ikke før Bioblok 2-projektet været præsenteret nogen vurdering på styregruppemøder, der har medført kontrol. Ved interviewene blev det oplyst, at dette nok primært skyldtes, at man ved arbejde på ledningsnettet især anvender danske, og ofte lokale, leverandører. Der har derfor ikke været vurderet nogen risiko. Og der er heller ikke konstateret nogle konkrete forhold.

I forbindelse med mindre og mellemstore projekter har der i flere år været anvendt udenlandske firmaer, som Fjernvarme Fyn typisk har samarbejdet med i mange år, og hvor der ikke har været anledning til mistanke. På stilladsområdet er det f.eks. praksis, at andre firmaer skal anvende Fjernvarme Fyns stilladsleverandør, da kendskab til procesanlæg er nødvendigt for at kunne levere hurtigt og i god kvalitet.

5.4 Udtagelse af Andritz til kontrol

Den igangsatte kontrol af Andritz er sket på baggrund af en risikovurdering og ikke en konkret mistanke. Kontrollen blev indledt, da der allerede i projekteringsfasen af Bioblok 2 var identificeret en risiko for, at arbejdsklausulen ville blive misligholdt. Denne vurdering var allerede til stede i april 2021, hvor det i et styregruppenotat vedtages, at man skal udføre en ekstern kontrol af udvalgte underleverandører.

Opstarten på kontrollen blev indledt den 29. marts 2022, hvor det blev vedtaget på et styregruppemøde, at indkøbschefen kontakter kontrolenheden. Denne opgave overdrages den 7. april 2022 til Fjernvarme Fyns arbejdsmiljøleder, der samme dag kontakter kontrolenheden. Og der aftales et møde den 20. april 2022.

På mødet den 20. april vurderes det i samarbejde med kontrolenheden, at der indledes en kontrol af tre udvalgte underleverandører, og at resultaterne heraf må afgøre behovet for yderligere tiltag.

Kontrolenheden kontaktes, da det vurderes, at Fjernvarme Fyn ikke har ekspertise til selv at gennemføre en dokumentkontrol.

5.5 Sammenfatning

Fjernvarme Fyn har i perioden gennemført én kontrol, hvor der blev indhentet dokumentation. Dette begrundes i, at der ikke før har været en vurdering, der gav anledning til dette.

Set i bakspejlet er det klart for Fjernvarme Fyn, at mængden af gennemførte kontroller ikke lever op til den hensigt, der er i ejerpolitikken.

Fjernvarme Fyn har ikke selv ekspertisen til at gennemføre en dokumentgennemgang. Og man valgte derfor at benytte Odense Kommunes kontrolenhed.

Kontrollen blev igangsat på baggrund af en risikovurdering i projektet og blev vedtaget i april 2021 på et styregruppemøde.

Kontrollen blev besluttet til gennemførelse på styregruppemøde den 29. marts 2022.

Selve kontrollen blev indledt den 20. april 2022 efter aftale med kontrolenheden og omfattede 3 underleverandører til Andritz Oy.

6 Resultater af kontroller

Der er kun gennemført én kontrol af arbejdsklausuler i perioden. I det følgende redegøres der for de metoder, der er anvendt til kontrollen og af resultatet heraf frem til den 31. marts 2023. Da kontrollen stadig er i gang, er det kun muligt at redegøre for resultater frem til denne dato. Ligeledes udelades nuværende antagelser om resultater, da disse meget kan vel ændre sig i forbindelse med det igangværende arbejde.

6.1 Anvendte metoder

Der er i forbindelse med kontrollen anvendt to kontrolmetoder.

Den første metode er anvendt på 3 virksomheder. Her har kontrolenheden på anmodning fra Fjernvarme Fyn kontrolleret 3 virksomheder. Dette er gjort ved at indhente lønsedler og anden dokumentation samt via konkrete observationer på byggepladsen; herunder samtaler med ansatte hos virksomhederne.

På baggrund heraf er der udarbejdet konklusioner generelt for kontrollen med information om, hvilken overenskomst der er sammenlignet med, grundlaget for beregninger mv. Heraf fremgår det også for hver enkelt kontrollerede, om arbejdsklausulen er overholdt samt, hvilket beløb kontrolenheden finder mangler at blive udbetalt, hvis arbejdsklausulen ikke er overholdt.

Den anden metode er principielt set identisk. Den er dog udført for, og betalt af, Andritz Oy. Kontrollen er gennemført af et advokatfirma hyret af Andritz Oy. Advokatfirmaet har kontrolleret lønsedler og anden dokumentation og gennemført observationer og samtaler på byggepladsen. Det gælder altså en metode, der ligner kontrolenhedens. Advokatfirmaet har kontrolleret 9 virksomheder og fundet fejl hos foreløbig 6. Sammen med de 3 kontroller gennemført af Odense Kommunes kontrolenhed kommer antallet af firmaer hvor der er sket overtrædelse af arbejdsklausulen op på foreløbig 9.

Advokatfirmaet har på samme måde som kontrolenheden udarbejdet konklusioner. Disse konklusioner er blevet tilsendt Fjernvarme Fyn, der har bedt kontrolenheden om at kommentere disse og om at stille spørgsmål til advokatfirmaet. Advokatfirmaet skal så besvare kontrolenhedens spørgsmål, inden kontrollen kan afsluttes.

I alle tilfælde, hvor der er gennemført udbetalinger til de ansatte, fremsender virksomhederne dokumentation herfor, som vurderes af kontrolenheden. Først når denne vurdering fra kontrolenheden er positiv, betragtes virksomhedens sag som afsluttet, og tilbageholdte beløb frigives.

Grunden til, at der er anvendt to metoder, er, at den administrerende direktør på baggrund af de tre stikprøver besluttede, at der skulle igangsættes yderligere kontrol. Dette var en naturlig konsekvens af, at der ved stikprøverne var fundet væsentlige fejl.

Det blev besluttet, at fordi Andritz Oy var forpligtet til at dokumentere, at arbejdsklausulen var overholdt, påhvilede det ligeledes Andritz Oy at bære omkostningerne ved dokumentation. Der var ikke mandat i kontrakten til at pålægge Andritz Oy at vælge samme leverandør til kontrollen som Fjernvarme Fyn og til at betale omkostningerne hertil. Andritz Oy valgte at gennemføre egenkontrollen ved et advokatfirma. I forlængelse heraf stiller Fjernvarme Fyn som betingelse, at kontrolenheden får tilsendt vurderingerne til kommentering. Samt, at udbetalinger skal accepteres af kontrolenheden, førend forholdet kan betragtes som afsluttet.

6.2 Resultater

Der er samlet blevet kontrolleret 12 virksomheder. Af disse kontroller er der fundet uoverensstemmelser i 9 virksomheder. Mængden, typen og beløbene varierer fra virksomhed til virksomhed.

Der har været problemer med arbejdstid og med afregning af diverse tillæg i form af f.eks. overarbejde og pension. Dette har medført, at arbejdsklausulen ikke er overholdt i 9 tilfælde.

På baggrund af Kontrolenhedens arbejde kan følgende oplyses for at give et indblik i størrelsesorden og i typer af fejl, der er konstateret i de tre kontroller:

- Halvdelen af medarbejderne fik en timeløn lavere end overenskomstens minimum
- Der manglede fra et, til flere, og ofte alle tillæg i form af pension, feriepenge, fritvalgsopsparing og søgnehelligdagstillæg
- En af virksomhederne havde tydeligvis snydt med tidsangivelser, hvilket blev afsløret ved brug af Fjernvarme Fyns logdata
- Der var mangel i, eller helt udeladt, overtidsbetaling
- Samlet var medarbejderne underbetalt i intervallet 4 - 44%. De fleste lå i intervallet 20-30%
- I alt var ca. 130 medarbejdere ud af ca. 160 underbetalt og fordelt på de 3 underleverandører

Efterfølgende har der været en dialog mellem Andritz og deres underleverandører og mellem Fjernvarme Fyn og Andritz Oy om rigtigheden af beregninger og navnlig om principperne herfor.

Der har på intet tidspunkt i forløbet indtil nu været en diskussion om, hvorvidt man var forpligtet til at opfylde klausulen. Og Fjernvarme Fyn har oplevet Andritz Oy som en medspiller.

Det samme kan desværre ikke på alle punkter siges om alle Andritz Oy's underleverandører. Men det er dog stadig undtagelsen, at der er oplevet decideret modvilje.

De beløb, som de undersøgte virksomheder har overtrådt klausulen med, varierer fra tusinder af kroner til hundrede tusinde kroner. Virksomheder kan også have ansatte, hvor arbejdsklausulen er opfyldt og ansatte, hvor dette ikke er tilfældet.

Det foreløbige resultat er, at der i runde tal er udbetalt ekstra 1,5 millioner kroner til ansatte, der ikke havde fået løn på overenskomstlignede vilkår.

Fire af de kontrollerede virksomheder er afsluttet. To af disse er fra den første stikprøve på 3 virksomheder. De fleste andre virksomheder venter på, at Andritz Oy besvarer de af kontrolenheden stillede spørgsmål. Disse forventes afklaret snarest. For én virksomhed er der stadig væsentlige problemer, der skal forhandles. Og én virksomhed har kun været i projektet fra starten af 2023. For denne virksomhed ligger der derfor ikke noget resultat endnu. Men indikationen fra advokatfirmaet er, at det er overvejende sandsynligt, at arbejdsklausulen er overholdt.

For at sikre, at denne proces forløber, og at der er en passende motivation fra underleverandørerne, har Fjernvarme Fyn lavet et samlet tilbagehold. Dette beløb afspejler ikke direkte det beløb, der forventes efterbetalt, men er væsentligt herover.

7 Fremadrettede tiltag

I lyset af ovenstående står det klart for Fjernvarme Fyn, at der skal gennemføres en række tiltag, der overordnet kan sikre:

1. Tæt dialog med ejer omkring ejerpolitikken og klausuler
2. En fast procedure for kontrol af arbejdsklausuler
3. Forebyggende arbejde i forhold til nuværende og kommende leverandører, så risikoen for overtrædelse af arbejdsklausuler minimeres.

Ad.1

Fjernvarme Fyn og Odense Kommune vil fremadrettet sikre en tættere dialog om ejerpolitikken og den præcise ordlyd og fortolkning af klausulerne.

Redegørelsen er afgrænset til perioden frem til d. 31. marts 2023. Hvis der efter implementeringen af den fulde ordlyd, som blev gennemført d. 28. marts 2023, viser sig konkrete udfordringer med leverandører i forhold til at tiltræde klausulen, vil Fjernvarme Fyn orientere Odense Kommune.

Fjernvarme Fyn vil også fremadrettet bidrage til de generelle revisioner af klausulerne.

Odense Kommune vil fremadrettet sikre, at Fjernvarme Fyns formandskab bliver orienteret, hvis Odense Kommune konstaterer eller har begrundet mistanke om, at Fjernvarme Fyn, trods dialog og skriftlig opfordring fra Odense Kommune til den administrerende direktør, ikke retter op på forhold, som efter Odense Kommunes opfattelse er i strid med dens ejerpolitik.

Ad. 2

Fjernvarme Fyn har i forhold til gennemførelse af kontroller anvendt de procedurer, herunder risikovurdering, der generelt anvendes for projekter. Dette, finder Fjernvarme Fyn overordnet, er den rigtige tilgang, men der bør udarbejdes en kontrolprocedure specifikt for arbejdsklausuler som støtte til de enkelte projekters styregrupper, og frekvensen af kontrolforanstaltninger skal øges væsentligt.

Ad.3

Det væsentligste formål med arbejdsklausuler er at sikre løn og arbejdsvilkår, der ikke er mindre gunstige end de tilsvarende kollektive overenskomster. Fjernvarme Fyn kan konstatere, at det ikke er tilstrækkeligt at sikre dette med klausuler i kontrakterne, men at der skal øget fokus på en tydelig dialog med og kontrol af leverandører og deres underleverandører.

Arbejdet med det konkrete indhold og gennemførelsen af disse tiltag er en højt prioriteret opgave for Fjernvarme Fyn.

For at gennemføre ovenstående vil der blive afsat dedikerede ressourcer. Målet vil være i samarbejde med en nedsat styregruppe at sikre at der er den nødvendige fremdrift på de tre ovenstående punkter, herunder særligt, at overholdelse af de specifikke klausuler nævnt i ejerpolitikken indarbejdes i Fjernvarme Fyns allerede etablerede arbejdsmetoder.